

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Adam Redzik

Radosław Tomasz Jeż (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa M. W.

przeciwko M. A.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 26 listopada 2024 r.

na skutek skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie z 6 czerwca 2019 r.,
sygn. IV Cz 564/19,

- 1. uchyla w całości postanowienie Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 6 czerwca 2019 r. o sygn. IV Cz 564/19 i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

M. W. i M. A. zawarły 30 sierpnia 2015 r. dwie umowy sprzedaży kotów rasy rosyjskiej niebieskich z określonym numerem rodowodu w cenie 1500 (tysiąc pięćset) zł każdy. Umowa przewidywała, oświadczenie kupującego, że kupuje kota

dla siebie, a w przypadku chęci zbycia lub oddania nabywca zobowiązuje się do poinformowania o tym hodowcę. W przypadku, gdy nie jest przeznaczony do celów hodowlanych, nabywca ma obowiązek wykastrować/wysterylizować kota w terminie do 10-tego miesiąca od daty urodzenia i powiadomić o tym pisemnie hodowcę + zaświadczenie od lekarza weterynarii. Jeśli nowy właściciel wbrew umowie przeznaczy kota do celów hodowlanych zobowiązany będzie do zapłacenia hodowcy 5000 Euro tytułem odszkodowania.

Pozwem o zapłatę z dnia 1 września 2016 r., który wpłynął do Sądu Rejonowego w Otwocku 2 września 2016 r., M. W., działając przez profesjonalnego pełnomocnika, wniosła o zasądzenie od M. A. kwoty 10 000,00 Euro tj. 43 395,00 zł. tytułem kary umownej za niewykonanie dwóch umów sprzedaży zawartych w dniu 30 sierpnia 2015 r. pomiędzy pozwaną a powódką wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty (pkt. 1), wydanie wyroku zaocznego w przypadkach prawem przewidzianych (pkt. 2), zasądzenie kosztów postępowania wg. norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego (pkt. 3). Ponadto wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z dokumentów, przesłuchania stron i zeznań świadka.

Po przeprowadzeniu postępowania Sąd Rejonowy w Otwocku I Wydział Cywilny w dniu 5 stycznia 2018 r. wydał wyrok o sygn. akt I C 1358/16, którym zasądził od M. A. na rzecz M. W. kwotę 42 632,00 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 września 2016 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części oraz zasądził kwotę 6968,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym 4800,00 zł kosztów zastępstwa procesowego. Pozwana nie zgodziła się z tym wyrokiem i złożyła apelację, która jako nieopłacona w terminie, została najpierw odrzucona przez Sąd Rejonowy w Otwocku. Potem zaś, z uwagi na złożone zażalenie, Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie oddalił je postanowieniem z 6 czerwca 2019 r. o sygn. IV Cz 564/19.

Prokurator Generalny zaskarżył prawomocne postanowienie Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny – Odwoławczy z dnia 6 czerwca 2019 r. o sygn. IV Cz 564/19, oddalające zażalenie M. A. na postanowienie Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 1 sierpnia 2018r. o sygn. I C 1358/16, odrzucające apelację pozwanej M. A. od wyroku Sądu Rejonowego w

Otwocku z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. I C 1358/16 w całości skargą nadzwyczajną z dnia 22 listopada 2021 r. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. „naruszenie zasady zaufania obywateli do państwa oraz bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 486 ze zm.), prawa do sądu wyrażonego w ramach art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a w szczególności prawa człowieka i obywatela do rzetelnego i sprawiedliwego rozpoznania sprawy sądowej przez sądy dwóch instancji, wyrażające się w niezgodnym z przepisami prawa oddaleniu zażalenia pozwanej M. A. na postanowienie Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 1 sierpnia 2018 r. o sygn. I C 1358/16, odrzucające apelację tej pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. I C 1358/16 z powodu nieopłacenia jej w terminie, podczas gdy nie było podstaw do odrzucenia apelacji, gdyż opłata od apelacji została uiszczona w terminie, w wyniku czego zostało naruszone zaufanie pozwanej do państwa i prawa oraz uniemożliwiono jej dostęp do sądowego wymiaru sprawiedliwości przez pozbawienie prawa do sądu i niezasadne zamknięcie drogi do rozpoznania złożonej przez nią apelacji przez sąd odwoławczy, a przez to do uzyskania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy wydanego w trybie instancyjnym;
2. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 1 ust. 1 pkt h ustawy z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz.U. 2020, poz. 1920, j.t., w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania), art. 112 i art. 115 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (zwany dalej k.c. – tj. Dz.U. 2019, poz. 1145, w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania), polegające na ich niezastosowaniu w sytuacji, gdy dzień 31 maja 2018 r., na który przypadał koniec tygodniowego, sądowego terminu do dokonania przez pozwaną opłaty od apelacji był ustawowo wolny od pracy z powodu święta Bożego Ciała, co skutkowało przedłużeniem terminu do uzupełnienia braków formalnych apelacji do dnia 1 czerwca 2018 r., co doprowadziło do nieprawidłowego oddalenia zażalenia pozwanej M. A. na postanowienie Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 1 sierpnia 2018 r. o sygn. I C 1358/16, odrzucające apelację tej pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. I C

1358/16, z powodu nieopłacenia jej w terminie, podczas gdy opłata od apelacji została uiszczona w terminie, tj. w dniu 1 czerwca 2018 r., a w konsekwencji skutkowało pozbawieniem pozwanej prawa do rozpoznania jej apelacji, a zatem prawa do rozpoznania jej sprawy przez niezależny, niezawisły i bezstronny Sąd;

3. rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 370 k.p.c., art. 394 § 1 k.p.c., art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., art. 167 k.p.c., art. 165 § 1 k.p.c., art. 164 k.p.c. (zwany dalej k.p.c. Dz. U. 2018, poz. 1360 ze zm., w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania) oraz art. 3 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. 2020, poz. 755, w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania) i § 2 pkt 1 lit. a Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. 2016, poz. 408 ze zm., w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania), polegające na nieprawidłowym oddaleniu zażalenia pozwanej M. A. na postanowienie Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 1 sierpnia 2018 r. o sygn. IC 1358/16, odrzucające apelację pozwanej M. A. od wyroku Sądu Rejonowego Otwocku z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. I C 1358/16, z powodu nieopłacenia jej w terminie, podczas gdy opłata od apelacji została uiszczona w terminie, tj. w dniu 1 czerwca 2018 r., gdyż dzień 31 maja 2018 r., na który przypadał koniec tygodniowego, sądowego terminu do dokonania tej czynności, był dniem uznanym ustawowo za wolny od pracy, albowiem przypadało w nim święto Bożego Ciała, co w konsekwencji skutkowało pozbawieniem pozwanej prawa do rozpoznania jej apelacji, a zatem prawa do rozpoznania jej sprawy przez niezależny, niezawisły i bezstronny Sąd.”.

Prokurator Generalny wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny – Odwoławczy z dnia 6 czerwca 2019 r. o sygn. IV Cz 564/19, oddalającego zażalenie pozwanej M. A. na postanowienie Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 1 sierpnia 2018 r. o sygn. IC 1358/16, odrzucające apelację tej pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. I C 1358/16, wydanego w sprawie z powództwa M. W. przeciwko M. A. o zapłatę i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu

Warszawa-Praga w Warszawie z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną pozwana, działając przez profesjonalnego pełnomocnika, w całości poparła skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego i wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej oraz o zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga nadzwyczajna Prokuratora Generalnego zasługiwała na uwzględnienie.

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji kontroli nadzwyczajnej w art. 89-95 u.SN miało na celu zaradzenie podnoszonym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, ograniczeniom skargi konstytucyjnej, która nie pozwalała na adekwatną reakcję względem orzeczeń sądów powszechnych lub wojskowych, które wprowadziły zapadały z naruszeniem zasad konstytucyjnych, jednak w oparciu o przepisy, którym nie można było czynić zarzutu niekonstytucyjności (zob. sygnalizacja pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego dokonana 12 marca 2003 r., S 1/03, OTK ZU 2003, nr 3A, poz. 24). Skarga nadzwyczajna została wprowadzona celem zaradzenia temu deficytowi nadzwyczajnych środków zaskarżenia pozwalających na eliminację rażąco wadliwych orzeczeń z poszanowaniem prawa do sądu (zob. wyrok pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 19 lutego 2003 r., P 11/02, pkt 5) afirmując w ten sposób zasadę demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Realizując te założenia, skarga nadzwyczajna z całą pewnością nie stanowi instrumentu ponownej kontroli instancyjnej (trzeciej instancji – gdy nie ma możliwości złożenia skargi kasacyjnej lub czwartej – gdy skarga kasacyjna nie

została uwzględniona), ale instrument skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów jurysdykcyjnych, zaś jej zgodność z międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka była już kilkakrotnie wyjaśniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt. 1-6; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt. 1-5; z 28 września 2021 r., I NSNc 107/21).

Skarga nadzwyczajna może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i to tylko w sytuacji, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN. Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile”, jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i którejś (przynajmniej jednej) z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 2; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 10).

Na podmiocie inicjującym kontrolę nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia ciąży obowiązek przytoczenia i uzasadnienia podstaw wniesienia skargi nadzwyczajnej (art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398⁴ § 1 k.p.c.). Oznacza to konieczność wskazania i uzasadnienia nie tylko którejś spośród szczegółowych podstaw skargi (art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN), ale następnie również wykazania, w kontekście realiów konkretnej sprawy, zaistnienia przesłanki funkcjonalnej (art. 89 § 1 *principium* u.SN), czyli wyjaśnienia, z czego wynika konieczność zapewnienia zgodności z zasadą konstytucyjną wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP. O ile jednak ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym

uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20).

Również z tego względu, przy odpowiednim stosowaniu art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, przewidującego związanie sądu podstawami skargi, uwzględnić należy specyfikę przesłanki funkcjonalnej skargi nadzwyczajnej. Konieczność zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji RP wymaga wzięcia pod uwagę sformułowanych w orzecznictwie i doktrynie zasad konkretyzujących tę normę ustrojową. Sąd Najwyższy nie może jednak abstrahować od całokształtu zasady wyrażonej w tym przepisie Konstytucji RP, nawet jeśli ten nie wyeksplikował z należytą dokładnością, istotnych dla sprawy aspektów zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej skargi nadzwyczajnej od postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny Odwoławczy z dnia 6 czerwca 2019 r. o sygn. IV Cz 564/19 oddalającego zażalenie pozwanej M. A. na postanowienie Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 1 sierpnia 2018 r. o sygn. I C 1358/16, odrzucające apelację pozwanej M. A. od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. I C 1358/16, należy zwrócić uwagę na to, że zaskarżone orzeczenie wydane zostało przez sąd powszechny i jest ono prawomocne. Z akt sprawy nie wynika również, by wniesiono wcześniej skargę nadzwyczajną (art. 90 § 1 u.SN). Zaskarżone orzeczenie nie może też zostać wzruszone w drodze innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Przechodząc do meritum sprawy, ale nie odnosząc się jeszcze do zarzutów sformułowanych w skardze nadzwyczajnej należy zwrócić uwagę na kilka istotnych okoliczności. Wyrok Sądu Rejonowego w Otwocku o sygn. I C 1358/16 został

wydany 5 stycznia 2018 r. M. A. odręcznym pismem z tego samego dnia, a włączonym do akt 8 stycznia 2018 r. (k. 116) złożyła zapowiedź apelacji i wniosła o doręczenie jej odpisu wyroku z uzasadnieniem. Z dowodu doręczenia wynika, że odpis wyroku z uzasadnieniem doręczono pozwanej 26 lutego 2018 r. (k. 123). W dniu 18 marca 2018 r. Przewodniczący I Wydziału Cywilnego zarządzeniem o sygn. I C 1358/16 stwierdził, że apelacja pozwanej z dnia 12 marca 2018 r. od wyroku z dnia 5 stycznia 2018 r. została wniesiona w terminie (pkt. 1) oraz tym samym zarządzeniem ustalił opłatę od apelacji w wysokości 2.132 zł. (pkt. 3), a także wezwał pozwaną do uiszczenia opłaty w ww. kwocie w terminie siedmiu dni pod rygorem jej odrzucenia (pkt. 4), (k. 124). Zarządzenie zostało wykonane 30 kwietnia 2018 r. (k.130) wezwaniem do usunięcia braków apelacji z dnia 8 marca 2018 r. poprzez uiszczenie opłaty sądowej w kwocie 2132 zł. na podany numer konta. Z elektronicznego potwierdzenia odbioru (k. 132) wynika, że ww. pismo nadano 7 maja 2018 r. Pierwsze awizo datowane jest na 11 maja 2018 r., a drugie na 21 maja 2018 r. M. A. odebrała wezwanie (k. 132) w dniu 24 maja 2018 r. Na elektronicznym potwierdzeniu odbioru (k. 132) widnieje adnotacja starszego sekretarza sądowego z dnia 6 lipca 2018 r., że sprawdzono w księgowości i ustalono, że brak opłaty od apelacji. Z dowodów wpłaty (k. 128 na odwrocie) wynika, że dokonano dwóch przelewów: jeden na kwotę 1132 zł został dokonany przez B. K. tytułem: opłaty i koszty cywilne M. A. sygn. akt I C 1358/16, data wyciągu: 01.06.2018, data obciążenia: 01.06.2018; zaś drugi na kwotę 1.000 zł. przez A. M. o tym samym tytule, data wyciągu: 04.06.2018, data obciążenia: 01.06.2018.”.

Postanowieniem z 1 sierpnia 2018 r. o sygn. I C 1358/16 Sąd Rejonowy w Otwocku I Wydział Cywilny odrzucił apelację pozwanej (k. 133). Z uzasadnienia wynika, że pozwana odebrała odpis zobowiązania w dniu 24 maja 2018 r., a zatem termin do uiszczenia opłaty od apelacji upłynął z dniem 31 maja 2018 r. Z uwagi na to, iż pozwana nie uiściła opłaty od apelacji w określonym terminie, Sąd na podstawie art. 370 k.p.c. odrzucił apelację.

M. A. pismem z dnia 6 września 2018 r., które wpłynęło do Sądu Rejonowego w Otwocku 7 września 2018 r. złożyła zażalenie na postanowienie o odrzuceniu apelacji w sprawie I C 1358/16. W treści pisma (k. 140) wyjaśniła, że czekała na wizytę weterynarza, która przedłużała się oraz, że opłata została

wniesiona przez Panie M. i K. w imieniu pozwanej, a także, że nie miała świadomości o zaledwie jednodniowym opóźnieniu.

Sąd Rejonowy w Otwocku pismem z 15 października 2018 r. (k. 145) wezwał M. A. do usunięcia braków zażalenia z dnia 7 września 2018 r. na postanowienie sądu z dnia 1 sierpnia 2018 r. poprzez wskazanie, czy wnosi o zmianę czy o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz poprzez uiszczenie opłaty sądowej od ww. zażalenia w kwocie 387 zł. na podany numer konta w terminie tygodniowym od daty doręczenia niniejszego wezwania pod rygorem odrzucenia zażalenia. M. A. odebrała wezwanie 5 listopada 2018 r. (k. 146). Pismem z 8 listopada 2018 r. (k. 147) pozwana doprecyzowała, że wnosi o uchylenie postanowienia w całości oraz załączyła dowód uiszczenia opłaty w wysokości 387 zł. Zarządzeniem Przewodniczącej Wydziału I Cywilnego Sądu Rejonowego w Otwocku z 23 listopada 2018 r. (k. 150) stwierdzono, że usunięto braki formalne oraz uiszczono opłatę od zażalenia w terminie. Wobec powyższego jego odpis doręczono pełnomocnikowi powódki oraz akta przedstawiono sądowi drugiej instancji.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny – Odwoławczy postanowieniem z 6 czerwca 2019 r. o sygn. akt IV Cz 564/19 oddalił zażalenie pozwanej M. A. (k. 167). W uzasadnieniu Sąd Okręgowy stwierdził, że zaskarżone postanowienie było prawidłowe, albowiem zgodnie z art. 370 k.p.c. sąd pierwszej instancji odrzucił na posiedzeniu niejawnym apelację wniesioną po upływie przepisanego terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie. Ponadto w ocenie Sądu Okręgowego przedstawiona w zażaleniu argumentacja nie uprawdopodobniła, aby pozwana uchybiła terminowi bez swojej winy. Zdaniem Sądu Okręgowego nie można przyjąć, iż pozwana nie miała możliwości dokonać wpłaty przed zaplanowaną wizytą weterynarza czy też po niej, natomiast jeśli decydowała się na przelew internetowy, to powinna dopilnować, aby dyspozycja została złożona jeszcze w dniu 31 maja 2018 r. Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy oddalił zażalenie na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

Oceniając powyższe fakty przez pryzmat zarzutów stawianych w skardze nadzwyczajnej, należy stwierdzić, że Skarżący ma rację. Zdaniem Sądu Najwyższego, chociaż mamy do czynienia ze szkolną omyłką, to jednak skutkuje

ona poważnymi konsekwencjami, rażącym naruszeniem przepisów prawa procesowego, godzi w prawo do sądu wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz zasadę zaufania obywateli do państwa i jego organów, pewności prawa oraz prawidłowości stosowania prawa przez organy państwa zawarte w art. 2 Konstytucji.

Na tle niniejszej sprawy podkreślić trzeba, że czynnik czasu odgrywa bardzo istotną rolę zarówno w materialnych stosunkach cywilnoprawnych, jak i w postępowaniu cywilnym, służącym realizacji zobowiązań wynikających z dwustronnej umowy. W przedmiotowej sprawie najistotniejszy okazał się sposób liczenia biegu terminu z uwzględnieniem dni ustawowo wolnych od pracy. Zgodnie z art. 164 k.p.c. bieg terminu sądowego rozpoczyna się od ogłoszenia w tym przedmiocie postanowienia lub zarządzenia, a gdy kodeks przewiduje doręczenie z urzędu – od jego doręczenia. Do obliczania biegu ww. terminu na podstawie art. 165 § 1 k.p.c. zastosowanie znajdują przepisy prawa cywilnego, a te stanowią, że termin oznaczony w dniach, co miało miejsce w tej sprawie, kończy się z upływem ostatniego dnia (art. 111 § 1 k.c.), a jeżeli koniec terminu do wykonania czynności przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy lub na sobotę, termin upływa następnego dnia, który nie jest dniem wolnym od pracy ani sobotą (art. 115 k.c.). Z mocy art. 1 ustawy z 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (tekst jedn. Dz.U. 2015, poz. 90) dniami wolnymi od pracy jest m.in. dzień Bożego Ciała (art. 1 pkt. 1 lit. h ww. ustawy). Stąd należy zgodzić się ze skarżącym, że Sąd Okręgowy wprowadził prawidłowo przyjął, że pozwana odebrała wezwanie do uzupełnienia braków formalnych apelacji, przez uiszczenie opłaty od złożonego środka odwoławczego w dniu 24 maja 2018 r. i że 7-dniowy termin do wykonania tej czynności upływał w dniu 31 maja 2018 r., ale całkowicie pominął w swojej ocenie, iż w dniu 31 maja 2018 r. wypadało święto Bożego Ciała, a więc dzień ustawowo wolny od pracy. Jednocześnie oznacza to, że uiszczenie opłaty od apelacji w dniu 1 czerwca 2018 r. nastąpiło z zachowaniem 7-dniowego terminu, co skutkowało powinno nadaniem biegu wniesionej apelacji, a nie jej odrzuceniem.

Sąd Najwyższy stwierdza, że należy zgodzić się ze skarżącym, który twierdzi, że „Sąd zobowiązany był (...) z urzędu do dokonania oceny

dopuszczalności wniesionej apelacji, w tym czy została ona opłacona w terminie – art. 370 k.p.c. Powinien był zatem, niezależnie od podnoszonych w zażaleniu argumentów, z urzędu uwzględnić fakt notoryjny, że dzień 31 maja 2018 r. był dniem ustawowo wolnym od pracy. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 grudnia 2013 r. o sygn. III CSK 66/13, zgodnie z art. 228 § 1 k.p.c., fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu. W orzecznictwie przyjmuje się, że przepis ten wprowadza wyjątek od zasady, że okoliczności mające istotne znaczenie dla sprawy są przedmiotem postępowania dowodowego, a negatywne konsekwencje wynikające z nieudowodnienia takiego faktu obciążają stronę, którą obciąża ciężar jego dowodu oraz, że z tych przyczyn wykładnia pojęcia faktu notoryjnego nie może być rozszerzająca”.

Warto też mieć na uwadze, że Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie rozpoznawał zażalenie M. A. na podstawie stanu prawnego, w którym obowiązywał jeszcze art. 370 k.p.c. dotyczący tzw. postępowania międzyinstancyjnego. Kwestia zatem liczenia biegu terminu do uiszczenia opłaty od apelacji w rozpoznawanej sprawie była przedmiotem badania także przez Sąd Rejonowy w Otwocku, który również nie zauważył, że dzień 31 maja 2018 r. był dniem ustawowo wolnym od pracy i dlatego odrzucił apelację M. A. postanowieniem z 1 sierpnia 2018 r. o sygn. I C 1358/16.

Należy uznać, że Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny – Odwoławczy, wydając postanowienie z 6 czerwca 2019 r. o sygn. IV Cz 564/19, rażąco naruszył przepisy prawa, wskazane w zarzutach skargi nadzwyczajnej. Jakkolwiek stabilność orzeczeń jest elementem prawa do rzetelnego procesu, a więc bardzo istotnej wartości konstytucyjnej – wyżej podniesione argumenty uzasadniają przełamanie prawomocności zaskarżonego orzeczenia. W przedmiotowej sprawie kierując się zasadą proporcjonalności należy uznać, iż wartością nadrzędną nad powagą rzeczy osądzonej i stabilnością orzeczenia w postaci wydanego postanowienia będzie zagwarantowanie pozwanej prawa do rozpoznania sprawy przez sądy dwóch instancji.

W przedmiotowej sprawie „*in concreto* doszło do nieprawidłowego uchylenia się Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie od obowiązku

merytorycznego rozpoznania sprawy obywatela szukającego we władzy sądowniczej niezbędnej ochrony prawnej. (...) Powyższe w sposób jednoznaczny wskazuje również na naruszenie zasady dwuinstancyjności regulowanej w art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, która jest nierozzerwalnie związana z prawem do sądu, jako organu sprawującego wymiar sprawiedliwości. Prawo do sądu zaś obejmuje prawo do rzetelnej procedury sądowej, a za element tej ostatniej może być uznane prawo do zaskarżenia pierwszo instancyjnego orzeczenia sądowego. (...) Prawo do zaskarżenia dotyczy zarówno orzeczeń oraz decyzji kończących postępowanie w pierwszej instancji, jak i orzeczeń oraz decyzji wpadkowych wydanych w postępowaniu, niezależnie od tego czy jest to postępowanie pierwszej instancji”. Doszło do naruszenia konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności, albowiem Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie niezasadnie nie rozpoznał apelacji uczestniczki postępowania, w której kwestionowała ona rozstrzygnięcie podjęte wobec niej w postępowaniu sądowym o zapłatę prowadzonym przed Sądem Rejonowym w Otwocku.

Wydanie przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny-Odwoławczy nieprawidłowego postanowienia z dnia 6 czerwca 2019 r. o sygn. IV Cz 564/19 oddalającego zażalenie pozwanej M. A. od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. I C 1358/16, z powodu nieopłacenia jej w terminie, podczas gdy opłata od apelacji została uiszczona w terminie, tj. w dniu 1 czerwca 2018 r., gdyż dzień 31 maja 2018 r., na który przypadał koniec 7-dniowego, sądowego terminu do dokonania tej czynności, był dniem uznanym za ustawowo wolny od pracy, albowiem przypadało w nim święto Bożego Ciała, skutkowało pozbawieniem pozwanej prawa do rozpoznania jej apelacji, a zatem prawa do rozpoznania jej sprawy przez niezależny, niezawisły i bezstronny sąd. W konsekwencji nie doszło do merytorycznego rozpoznania środka odwoławczego uczestniczki postępowania kwestionującej wyrok Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. I C 1358/16 o zapłatę. Powyższa sytuacja wywarła konkretne skutki prawne względem pozwanej, albowiem niezaskarżalne postanowienie sądu o oddaleniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu apelacji stanowi rozstrzygnięcie kończące postępowanie. Tym samym nieprawidłowość proceduralna mogła skutkować swoistą niesprawiedliwością

materialną, albowiem nie doszło do merytorycznego rozpoznania twierdzeń uczestniczki postępowania wskazanych w apelacji, które mogłyby doprowadzić do zmiany bądź uchylecia zapadłego w sprawie prawomocnego rozstrzygnięcia od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. I C 1358/16. Doszło tutaj do naruszenia prawa, które może mieć charakter naruszenia rażącego.

Przez „rażące naruszenie prawa” należy rozumieć naruszenie prawa na tyle wyraźne, że do jego ustalenia nie jest konieczne prowadzenie złożonych procesów intelektualnych (zob. K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 467). Również Sąd Najwyższy, w wielu orzeczeniach wskazywał, że „rażące” naruszenie musi być „oczywiste”, czyli „widoczne dla przeciętnego prawnika *prima facie* bez konieczności wnikliwej analizy” (zob. postanowienie z 29 marca 2019 r., V CSK 326/18; wyrok z 8 czerwca 2017 r., SNO 22/17; wyrok z 20 maja 2020 r., I NSNc 28/19, postanowienie z 21 września 2021 r., I NSNc 59/20; wyrok z 28 września 2021 r., I NSNc 107/21). O rażącym naruszeniu prawa może być mowa wówczas, gdy miało miejsce naruszenie przepisu o takim znaczeniu dla prawidłowego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy, iż mogło to mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia (zob. A. Kotowski, *Skarga nadzwyczajna na tle modeli kontroli odwoławczej*, Prokuratura i Prawo 2018, nr 9, s. 51 i in.). Ponadto, w przypadku skargi nadzwyczajnej Sąd Najwyższy wskazał, że ocena tego, czy doszło do rażącego naruszenia prawa jest uzależniona od takich kryteriów jak: pozycja naruszonej normy w hierarchii norm prawnych, istotność naruszenia, a także skutki naruszenia dla stron postępowania (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19; z 20 maja 2020 r., I NSNc 28/19).

Zarzucone naruszenie prawa jest rażące i oczywiste. Docelowo orzeczenie skutkowało nierozpoznaniem apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku, zamykało jej drogę do rozpoznania sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji), było sprzeczne z zasadą zaufania obywateli do państwa i jego organów, pewności prawa oraz prawidłowości stosowania prawa przez organy państwa (art. 2 Konstytucji).

Zarówno samo brzmienie art. 2 Konstytucji, jak i orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego wskazują, że sprawiedliwość społeczna jest celem, który ma być

urzeczywistniany przez demokratyczne państwo prawne. Nie jest bowiem demokratycznym państwem prawnym państwo, które nie realizuje idei sprawiedliwości, przynajmniej pojmowanej jako dążenie do zachowania równowagi w stosunkach społecznych i powstrzymywanie się od kreowania nieusprawiedliwionych, niepopartych obiektywnymi wymogami i kryteriami przywilejów dla wybranych grup obywateli (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 kwietnia 2000 r., K 8/98, OTK 2000, nr 3, poz. 87 oraz z 19 grudnia 2012 r., K 9/12, OTK-A 2012, nr 11, poz. 136). Odnosząc się do wzajemnej relacji zasady zaufania do państwa i stanowionego przezeń prawa oraz sprawiedliwości społecznej – Trybunał wskazał, że zasad tych nie należy sobie przeciwstawiać, bowiem sprawiedliwość społeczna jest celem, który ma urzeczywistniać demokratyczne państwo prawne” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 kwietnia 2000 r., K 8/98, OTK 2000, nr 3, poz. 87 oraz z 17 czerwca 2003 r., P 24/02, OTK-A 2003, nr 6, poz. 55).

Uwzględnienie skargi nadzwyczajnej pozwoli przywrócić równowagę w stosunkach społecznych zachwianą przez niezgodne z prawem postanowienie Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie. Uchylenie zaskarżonego postanowienia w żaden sposób nie przesądza o ostatecznym rozstrzygnięciu sprawy przez Sąd rozpoznający apelację. Jednocześnie niniejsze rozstrzygnięcie pozwala na wzięcie pod uwagę Sądowi *meriti* całokształtu okoliczności prawnych i faktycznych, które w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej winny zostać uwzględnione.

Ważąc racje przemawiające za utrzymaniem w mocy postanowienia i ogółem racji wynikających z integralnie pojmowanej zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i przemawiających za tym, by postanowienie to uchylić, należy jednoznacznie stwierdzić, że uchylenie orzeczenia będzie proporcjonalnym środkiem pozwalającym zapewnić zgodność decyzji jurysdykcyjnych z art. 2 i art. 45 Konstytucji. Wobec tego, zasadnym jest uznanie, iż uchylenie zaskarżonego postanowienia jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości

społecznej..

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN, uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie.

Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

[SOP]

r.g.